

MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA

2319

Na temelju članka 24. Zakona o osnovnom školstvu («Narodne novine», broj 59/90., 26/93., 27/93., 29/94., 7/96., 59/01., 14/01. i 76/05.), ministar znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske donosi

ODLUKU

O NASTAVNOM PLANU I PROGRAMU ZA OSNOVNU ŠKOLU

I.

Ovom se odlukom donosi Nastavni plan i program za osnovnu školu u Republici Hrvatskoj. Nastavni plan i program za osnovnu školu primjenjuje se od školske godine 2006./2007. Dosadašnji nastavni plan i program tehničke kulture i izborne nastave informatike (objavljen u Prosvjetnom vjesniku, posebno izdanje, broj 2, lipanj 1999.) ostaje u primjeni za 6., 7. i 8. razred osnovne škole.

II.

Sadržaj Nastavnoga plana i programa iz točke I. sastavni je dio ove odluke.

III.

S danom stupanja na snagu ove odluke prestaje važiti Odluka o nastavnom planu i programu za osnovnu školu (Prosvjetni vjesnik, posebno izdanje, broj 2, lipanj 1999.), osim za program tehničke kulture i izborne nastave informatike iz točke I., stavak 3. ove odluke.

IV.

Ova odluka stupa na snagu s danom donošenja i objavit će se u »Narodnim novinama«.

Klasa: 602-02/06-05/00041

Urbroj: 553-10-06-1

Zagreb, 3. kolovoza 2006.

Ministar

prof. dr. sc. Dragan Primorac, v. r.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA OSNOVNU ŠKOLU

UVOD

Nastavni plan i program za osnovnu školu (temeljem čl. 22. Zakona o osnovnom školstvu, »Narodne novine«, broj 59/90., 26/93., 27/93., 29/94., 7/96., 59/01., 14/01. i 76/05.) sadržajno donosi:

1. NASTAVNE PLANOVE, i to

- plan nastavnoga rada po predmetima i po razredima – od I. do VIII. razreda, po tjednom i godišnjem broju sati, te ukupnom tjednom i godišnjem broju sati
- plan izvannastavnih aktivnosti po razredima, te prema ukupnom tjednom i godišnjem broju sati

- plan realizacije posebnih programa učenja stranih i klasičnih jezika
- plan dopunskoga i dodatnog rada, te sata razrednika

2. NASTAVNE PROGRAME, i to

- program obveznih nastavnih predmeta strukturno ujednačen za svaki nastavni predmet – s iznesenim ciljevima, zadaćama, odgojno-obrazovnim sadržajima i rezultatima koje treba postići poučavanjem/učenjem u svakoj temi (odgojno-obrazovna postignuća)
- program izbornih nastavnih predmeta strukturno ujednačen – s iznesenim ciljevima, zadaćama, odgojno-obrazovnim sadržajima i ciljevima koje treba postići poučavanjem/učenjem u svakoj temi (odgojno-obrazovna postignuća)
- posebne programe učenja stranih i klasičnih jezika – s iznesenim ciljevima, zadaćama, odgojno-obrazovnim sadržajima i ciljevima koje treba postići poučavanjem/učenjem u svakoj temi (odgojno--obrazovna postignuća)

Nastavni plan i program nove hrvatske škole pretpostavlja provođenje posebnih programa kao integrativnih sadržaja. Osvrt o integrativnim odgojno-obrazovnim programima i mogućnostima njihove realizacije dan je u uvodnom dijelu.

Daljnji rad na osuvremenjivanju odgojno-obrazovnih i nastavnih sadržaja, kao i djelotvornosti odgojno-obrazovnoga nastavnoga i školskog rada temeljit će se na znanstveno utemeljenim provjerama i njihovoj znanstvenoj provjerljivosti. Izvođenje Eksperimentalnoga nastavnog plana i programa obveznih i izbornih nastavnih predmeta od prvoga do osmoga razreda osnovne škole prema elementima Hrvatskoga nacionalnoga obrazovnog standarda (HNOS) ostvareno je tijekom 2005./2006. godine u 49 osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. Realizacija projekta i vrjednovanje uvođenja HNOS-a povjereni su znanstvenicima Instituta društvenih znanosti »Ivo Pilar«. Rezultati su vrjednovanja javnosti predstavljeni 19. lipnja 2006., a objavljeni u studiji Vrednovanje eksperimentalne provedbe Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda.¹

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja obavio je prve nacionalne ispite s učenicima prvih razreda gimnazija. Rezultati uspjeha učenika na tim ispitima bit će također jedan od pokazatelja učinkovitosti rada u osnovnoj školi, odnosno putokaz za provođenje promjena u sustav osnovnog odgoja i obrazovanja.

CILJEVI I ZADAĆE ODGOJA I OBRAZOVANJA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Osnovna škola predstavlja obveznu razinu odgoja i obrazovanja, kojoj je funkcija osiguravanje stjecanja širokoga općeg odgoja i obrazovanja. S općim odgojem i obrazovanjem učenici dobivaju temeljna znanja potrebna čovjeku za život, otvara im se mogućnost daljnjega školovanja, postiže se jednakost odgojno-obrazovnih mogućnosti, a s obvezom polaznja osnovne škole sprječava se njihovo odgojno--obrazovno diskriminiranje i društveno marginaliziranje.

Osnovna razina odgoja i obrazovanja odnosi se na poučavanje učenika onim znanjima i na razvijanje onih kompetencija koje će im biti potrebne za obnašanje različitih uloga u odrasloj dobi. Stjecanje znanja u smislu usvajanja brojnih činjenica i generalizacija samo po sebi nije dostatno čovjeku za život, pa opće obrazovanje podrazumijeva primjenu najdjelotvornijih načina poučavanja onim odgojno-obrazovnim sadržajima koji su temelj za razvijanje intelektualnih, društvenih, estetskih, stvaralačkih, moralnih, tjelesnih i drugih sposobnosti, praktičnih vještina i odlika osobnosti, kontinuirano prilagođenih razvojnoj dobi učenika i primjerenih učenikovim predznanjima i životnim iskustvima.

Učenike treba osposobiti za razumijevanje i otkrivanje svijeta u kojemu žive, razumijevanje prošlosti i sadašnjosti u svijetu prirode i društva, čovjekovom odnosu prema prirodi i društvu, ljudskom stvaralaštvu, materijalnim i duhovnim vrjednotama, te međuljudskim odnosima.

Funkcija i uloga škole značajno je promijenjena i ne može se reducirati na društveno-kulturnu reprodukciju. Društveno-političke, gospodarske, radno-tehnološke, informacijske i druge promjene, promjene u svijetu rada i sve dinamičniji razvoj znanosti, nameću školi zahtjev za uspostavljanjem nove kulture poučavanja i učenja, koja će pridonijeti razvoju aktivnih i odgovornih pojedinaca, otvorenih za promjene, motiviranih i osposobljenih za cjeloživotno učenje. Od škole se očekuje da učenike nauči učiti.

Opredijeljenost za europski suživot znači prihvaćanje novih društveno-kulturnih vrijednosti, novih standarda u svim životnim područjima, ali istodobno čuvanje vlastitih kulturnih i povijesnih vrijednosti i nacionalnoga identiteta. Osnovni odgoj i obrazovanje sadrži etičku dimenziju potrebnu za život dostojan čovjeka. Zato je razvoj stavova, mišljenja, motivacije i volje sastavni dio poučavanja i učenja u osnovnoj školi. Osobne i društvene vrijednosti ispunjavaju život svakog čovjeka. Učenike valja poučiti društveno prihvatljivim vrijednostima. U tom smislu od škole se očekuje promišljanje o vrijednostima i dugoročnim odgojno-obrazovnim ciljevima te djelovanje u skladu sa zajednički usuglašenim društveno-kulturnim vrijednostima i odgojno-obrazovnim ciljevima.

Opredijeljenost Hrvatske jest stvaranje i razvijanje društva znanja. Nacionalna odgojno-obrazovna politika usmjerena je na stvaralaštvo, inovativnost, kompetitivnost, osposobljenost za usavršavanje, te potrebu cjeloživotnoga obrazovanja². Njima treba težiti na svim razinama formalnoga odgoja i obrazovanja, a obvezni odgoj i obrazovanje čine njihov temelj.

Ciljevi odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi su:

- osigurati sustavan način učenja o svijetu, prirodi, društvu, ljudskim dostignućima, o drugima i sebi,
- poticati i kontinuirano unaprjeđivati intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni, duhovni razvoj učenika, u skladu s njegovim sposobnostima i sklonostima,
- stvoriti mogućnosti da svako dijete uči i bude uspješno,
- osposobiti učenike za učenje, naučiti ih kako učiti i pomoći im u učenju,
- pripremiti učenike za mogućnosti i iskušenja koja ih čekaju u životu,
- poučiti učenike vrijednostima dostojnih čovjeka.

Suvremeno društveno-kulturno okruženje pretpostavlja odgoj i obrazovanje odgovorne, istinoljubive, tolerantne i solidarne osobe, osobe stvaralačkoga duha, s dubokim osjećajem za očuvanje nacionalne i kulturne baštine, te poštivanje vrijednosti drugih kultura i naroda.

S obzirom na odgojno-obrazovne ciljeve, odgojno-obrazovni rad u osnovnoj školi valja usmjeriti na cjeloviti razvoj učenika imajući u vidu društvene, političke, gospodarske, informacijsko-tehnološke, globalizacijske i druge promjene.

Promjene školskoga poučavanja/učenja posebice su usmjerene na uravnoteženo i povezano obrazovno i odgojno djelovanje. U tom smislu učenike valja poučiti o i osposobiti za življenje prema:

- najsuremenijim spoznajama iz jezičnoga, matematičkoga, prirodoslovnoga, društvenoga, tehnološkoga, informacijsko-komunikacijskoga, umjetničkoga, zdravstveno-tjelesnoga područja i područja opće kulture i religije,
- zahtjevima promjenjivoga svijeta, što iziskuje visoko razvijene spoznajne sposobnosti, sposobnosti apstraktnoga mišljenja, sposobnosti samostalnoga učenja i samostalnoga rješavanja problema, trajno razvijena intelektualna čuvstva, te sposobnosti za ostvarivanja humanih međuljudskih odnosa,
- vrijednostima znanja i učenja kao individualnoga i društvenog dobra,
- individualnim i kolektivnim pravima i odgovornostima,
- građanskom moralu, općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima koje izviru iz nacionalne i europske tradicije,
- temeljnim ljudskim pravima i pravima djece,
- sadržajima i načelima zdravoga življenja,
- slobodi moralnoga rasuđivanja i slobodi mišljenja, svijesti i savjesti
- načelima poštivanja različitosti i interkulturalnoga razumijevanja.

Odlike osobnosti kojima valja težiti u odgoju i obrazovanju u osnovnoj školi su: samostalnost, inicijativnost, istraživački duh, stvaralački interes, komunikativnost, poštenje, pravednost, samopouzdanje, poštivanje drugoga i briga o drugome, tolerancija i razumijevanje, samostalno i kritičko mišljenje, miroljubivost, odgovornost, osjećaj za jednakovrijednost i jednakopravnost svih ljudi, solidarnost, suradnički duh te samosvjesnost.

TEMELJNE ODREDNICE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA I NASTAVNOG RADA PREMA HNOS-u

Konceptualno unesena promjena u odgojno-obrazovnu i nastavnu djelatnost u školi odnosi se na usmjerenost poučavanja na učenika. Ona podrazumijeva:

- prilagođivanje nastavnih oblika, metoda i sredstava rada pojedinačnim potrebama učenika, kako bi se osigurao odgojno-obrazovni uspjeh svakog učenika,
- odabir i primjenu nastavnih oblika, metoda i sredstava koji će poticajno djelovati na razvoj svih područja učenikove osobnosti,
- planiranje i pripremu nastavnoga rada u skladu s postavljenim kratkoročnim odgojno-obrazovnim ciljevima i vrijednostima, tako da je svrha učenja određenoga odgojno-obrazovnog sadržaja jasna učitelju, učenicima, ali i roditeljima/skrbnicima,
- uvažavanje učenikovih predznanja i neposrednoga iskustva,
- uzimanje u obzir utjecaj medija i drugih »poučavatelja« u učenikovom okruženju,
- planiranje i pripremu školskoga i nastavnog rada prema sposobnostima učenika, stvarajući razlikovne sadržaje, diferencijalne djelatnosti, diferencijalno ustrojstvo i tempo nastave,
- praćenje učenikovih područja interesa i uvođenje njemu primjerenih oblika poučavanja i učenja, koji će omogućiti aktivno, samostalno učenje i praktično djelovanje učenika,

- uporaba primarnih izvora znanja, nastavnih sredstava i drugih izvora koji potiču promatranje, samostalno istraživanje, zaključivanje, znatiželju, učenje kako učiti,
- stvaranje ugodnoga razrednoga i školskog ozračja koje će odražavati interes i motivaciju učenika za učenje,
- stvaranje školskoga i razrednog ozračja koje se temelji na međusobnom poštovanju, iskrenosti, razumijevanju i solidarnosti,
- upućivanje na samostalno učenje kod kuće, upućivanje u tehnike uspješnoga učenja i sustavno praćenje izradbe domaćih zadaća,
- identificiranje i praćenje darovitih učenika i učenika s teškoćama u učenju,
- pružanje pomoći učenicima s teškoćama u razvoju i senzibiliziranje ostalih učenika za njihove potrebe, pomoć i suradnju,
- poticanje razvoja darovitih učenika i omogućivanje njihovoga stvaralaštva,
- sustavno ocjenjivanje učenika, primjenjivanje različitih vrsta ocjenjivanja s obzirom na odgojno-obrazovne ciljeve, dosljedno pridržavanje standarda ocjenjivanja i redovito, razložno izvješćivanje o učenikovom napretku u učenju i razvoju,
- redovito praćenje te pravodobno, jasno i razvidno, uobličeno i zbrojno vrjednovanje učenika s konstruktivnim povratnim informacijama o učenikovom napredovanju, razvoju i ponašanju, na način da učenici i roditelji/skrbnici razumiju potrebu odgojno-obrazovnoga interveniranja i način daljnjega razvoja i poboljšanja,
- uvođenje i praćenje samovrjednovanja učenika i međusobnoga vrjednovanja učenika u razredu,
- ocjenjivanje vlastitoga rada (samovrjednovanje) učitelja glede postavljenih odgojno-obrazovnih ciljeva, načina njihova postizanja i ishoda nastavnoga rada te rada i rezultata učenika,
- redovitu i trajnu suradnju s drugim učiteljima u obliku rasprava o povezanosti i postojanosti odgojno-obrazovnih sadržaja s drugim odgojno-obrazovnim područjima i/ili predmetima, razmjene mišljenja o vrsnoći metoda i sredstava poučavanja, mogućnosti organizacije i dr., te poticanje profesionalnoga entuzijazma,
- redovitu i trajnu suradnju s roditeljima u smislu jasno podijeljene odgovornosti glede ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja u školi, odnosno u nastavi svakoga pojedinog predmeta,
- razumljivu komunikaciju, dogovorena načela rada u školi, način praćenja učenikova rada kod kuće i zahtijevanje dosljednosti u njihovu provođenju,
- djelotvornu iskorištenost vremena na nastavnom satu i u školi.

NASTAVNI PLAN ZA PROVEDBU NASTAVNOGA PROGRAMA

	NASTAVNI PREDMETI	BROJ SATI TJEDNO (NAJMANJE GODIŠNJE) PO RAZREDIMA							
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
OBVEZNI PREDMETI									
1.	HRVATSKI JEZIK	5 (175)	5 (175)	5 (175)	5 (175)	5 (175)	5 (175)	4 (140)	4 (140)
2.	LIKOVNA KULTURA	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)
3.	GLAZBENA KULTURA	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)
4.	STRANI JEZIK	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	3 (105)	3 (105)	3 (105)	3 (105)
5.	MATEMATIKA	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)
6.	PRIRODA					1,5 (52,5)	2 (70)		
7.	BIOLOGIJA							2 (70)	2 (70)

ODGOJNO-OBRAZOVNI, ŠKOLSKI I NASTAVNI RAD

Odgojno-obrazovni rad u osnovnoj školi ostvaruje se redovitom i izbornom nastavom, te dopunskim i dodatnim radom s učenicima.

Redovita nastava odnosi se na obvezno uključivanje djece starosne dobi od šest do petnaest godina u odgojno-obrazovni rad osnovne škole, koji se u pravilu organizira kao razredna nastava za učenike od I. do IV. razreda i kao predmetna nastava za učenike od V. do VIII. razreda. Redovita nastava ostvaruje se unutar jednoga razrednog odjela koji se formira od učenika istog razreda. Izuzetak čine kombinirani razredni odjeli koji se mogu formirati za sve učenike od I. do IV. razreda ili za učenike od V. do VIII. razreda u planinskim i otočkim školama.

Izborna nastava odnosi se na učenikov osobni izbor određenoga nastavnog predmeta iz ponude nastavnih predmeta kao izbornih odgojno-obrazovnih sadržaja u školi. Izborni nastavni predmet postaje obvezni nastavni predmet u školskoj godini u kojoj se učenik za njega opredijelio. O učenikovom izboru i obveznosti pohađanja izborne nastave potrebno je obavijestiti roditelje/skrbnike. Svrha organiziranja izborne nastave je omogućivanje slobode u kreiranju odgojno-obrazovnoga procesa, proširivanje i produbljivanje znanja i sposobnosti u onom odgojno-obrazovnom području za koje učenik pokazuje posebne sklonosti i pojačan interes.

Dopunski rad predstavlja posebni odgojno-obrazovni program koji se odnosi na učenika i/ili skupinu učenika koji ne prate redoviti nastavni program s očekivanom razinom uspjeha, pa se privremeno za njega/njih organizira oblik pomoći u učenju i nadoknađivanju znanja, stjecanju sposobnosti i vještina iz određenih nastavnih područja ili više nastavnih predmeta ili samo jednoga nastavnog predmeta. Dopunski rad se može organizirati za sve nastavne predmete izuzevši likovnu, glazbenu, tehničku i tjelesnu kulturu i izborne predmete. Ovaj oblik nastave služi i kao posebna pomoć djeci građana Republike Hrvatske koji se vraćaju iz inozemstva. Dopunski rad se tada organizira radi bržega prevladavanja odgojno-obrazovnih razlika glede različitih školskih sustava, uspješnijega prilagođavanja novom školskom okruženju, te kao efikasan način prevladavanja jezičnih prepreka u služenju materinim jezikom.

Dodatni rad oblik je rada u školi koji se organizira za darovite učenike.

Razina odgojno-obrazovne školske i nastavne učinkovitosti ne ovisi samo o kvaliteti i opsegu odgojno-obrazovnih i nastavnih sadržaja, i oblicima nastavnoga rada, nego i o stupnju osposobljenosti učitelja za primjenu najadekvatnijih oblika, metoda i sredstava školskoga, nastavnoga i izvanškolskog rada.

Učitelji trebaju biti osposobljeni za rad u svim oblicima nastavnoga i školskog rada, te u svim vidovima odgoja i obrazovanja – frontalnom, skupnom i individualiziranom radu s učenicima. Iako se izbor određenoga odgojno-obrazovnog vida prvenstveno temelji na objektivnim mogućnostima škole, često je zadržavanje tradicionalnih oblika i vidova vezano uz navike u nastavnom radu. Preporučuje se više timskoga promišljanja i unošenje promjena koje će povećati kvalitetu nastavnoga i školskog rada.

ODGOJNO-OBRAZOVNI OBLICI, METODE I SREDSTVA IZVANNASTAVNOGA I IZVANUČIONIČKOG RADA

Izvannastavne aktivnosti u osnovnoj školi podrazumijevaju učiteljevu slobodu kreiranja odgojno-obrazovnoga rada i smisao za stvaralaštvo, a istodobno i uspješan poticaj za angažiranje učenika za rad izvan redovite nastave.

Izvannastavne aktivnosti obično su povezane s određenim nastavnim predmetom ili su interdisciplinarne naravi. Načini i metode realizacije izvannastavnih aktivnosti pretežito su radioničkoga, projektnoga, skupno-istraživačkoga, samoistraživačkoga tipa odgojno-obrazovnoga rada, terenske nastave i/ili drugih aktivnih didaktičko-metodičkih pristupa.

Ovaj oblik aktivnosti organizira se za sve učenike – učenike prosječnih sposobnosti, darovite učenike, učenike koji zaostaju za očekivanom razinom učenja i učenike s posebnim potrebama. Naime, prakticiranje izvannastavnih aktivnosti pretpostavlja samostalnu učeničku odluku o uključivanju, što odražava i njihovo htijenje za većim uspjehom, a pokazuje i veću motivaciju za učenjem u slobodnijim okruženjima poučavanja/učenja.

Sadržaji i područja ostvarivanja izvannastavnih aktivnosti veoma su raznolika. To su:

– literarne, dramske, novinarske, filmske radionice, likovne radionice, organiziranje školskog radija i školskih novina, projekti – umjetnički stilovi i razdoblja (odjeća, komunikacija, obrasci ponašanja, prehrana, itd.), glazbeni projekti (prepoznavanje trajnih vrijednosti i kvaliteta u umjetničkoj glazbi i ostalim glazbenim pravcima, primjerice, pop, rock, jazz i dr.), zbarsko pjevanje, itd.,

– prirodoslovno-matematičko područje, koje omogućuje iskustveno učenje i razmatranje odnosa, primjerice, čovjek i biljke, čovjek i životinje, pokusi iz kemije, kemija u okolišu, kemija u svakodnevnom životu, meteorologija, istraživanje uzroka i posljedica prirodnih nepogoda, kartografija, genetika, astronomija i sl.,

- športsko-zdravstveno-rekreacijsko područje koje se odnosi na stjecanje športskih vještina i sposobnosti (nogomet, košarka, odbojka, šah...), učenje društvenih plesova, folklora, ovladavanje vještinama i sposobnostima korektivne gimnastike, vježbama relaksacije i dr.,
- njegovanje nacionalne i kulturne baštine, koje se odnose na izradbu i realizaciju projekata o istraživanju zavičaja, etnologije, turističke kulture i sl.,
- očuvanje prirode i okoliša te zdravoga načina života – istraživanje zavičaja i očuvanje njegova okoliša, učenje o očuvanju okoliša, stjecanje kulture življenja u zdravom okolišu za zdrav okoliš,
- društveno-humanistički projekti i radionice (građanski odgoj i obrazovanje, prava djece i ljudska prava),
- učeničko zadugarstvo – seosko gospodarstvo, domaćinstvo, pčelarstvo, osnovne tehnike kukičanja, vezenja, pletenja, uređenje školskih vrtova i sl.,
- tehničko stvaralaštvo (tehničke inovacije, tehnike modeliranja i građenja, maketarstvo, i dr.).

Izvanastavne aktivnosti su najdjelotvorniji način sprječavanja društveno neprihvatljivoga ponašanja, a iznimno su poticajni za samoaktualizaciju učenika i samostalno-istraživačko učenje.

Izvanučionička nastava je oblik nastave koji podrazumijeva ostvarivanje planiranih programskih sadržaja izvan škole. U izvanučioničku nastavu spadaju: izleti, ekskurzije, odlasci u kina, kazališta, galerije i druge ustanove, terenska nastava, škola u prirodi i drugi slični organizirani oblici poučavanja/učenja izvan škole. Cilj izvanučioničke nastave je učenje otkrivanjem u neposrednoj životnoj stvarnosti, u kojemu se učenici susreću s prirodnim i kulturnom okolinom, ljudima koji u njoj žive i koji su utjecali na okolinu. Rad izvan škole potiče radost otkrivanja, istraživanja i stvaranja, pogodan je za timski rad, utječe na stvaranje kvalitetnih odnosa unutar odgojno-obrazovne skupine te potiče intelektualna čuvstva. Pri organizaciji ovoga oblika rada valja voditi računa o interesima, mogućnostima i sposobnostima učenika. Izvanučionička nastava treba koristiti mogućnost interdisciplinarnoga povezivanja sadržaja različitih nastavnih predmeta. Pogodnost ovoga oblika nastave jest lakše i brže učenje. Važno je temeljito planiranje aktivnosti izvan učionice, s jasno osmišljenim ciljevima i zadaćama, sadržajno i metodički adekvatno pripremljeno. Najčešći oblici izvanučioničke nastave su školski izleti, školske ekskurzije te program poznat kao »škola u prirodi«. Plan i program ovih aktivnosti utvrđuje se godišnjim planom i programom rada škole.

Školski izlet je poludnevni ili cjelodnevni zajednički odlazak učenika i učitelja u mjestu u kojemu je škola ili izvan nje, a koji organizira i izvodi škola u svrhu ispunjavanja određenih odgojno--obrazovnih ciljeva i zadaća.

Školska ekskurzija je višednevno putovanje radi posjeta prirodnim, kulturnim, povijesnim, športskim i tehničkim odredištima izvan sjedišta škole, u skladu s određenim ciljevima i zadaćama škole. Školske ekskurzije mogu trajati najdulje tjedan dana. Razrednik je dužan upoznati roditelje s planom i programom izleta ili ekskurzije prije početka provedbe.

Škola u prirodi je oblik nastave koji se organizira višednevno na posebno odabranom prirodnom odredištu s odgovarajućim uvjetima zatvorenoga i otvorenog prostora za poučavanje i učenje. Program Škola u prirodi temelji se na godišnjem nastavnom planu i programu osnovne škole.

RAD S DAROVITIM UČENICIMA

Težnja za visokim odgojno-obrazovnim standardima i postignućima zahtijeva pridavanje većega značenja otkrivanju iznadprosječne i darovite djece i stvaranju mogućnosti za razvijanje njihove darovitosti u jednom ili više područja. Zadaća učitelja je zamijeniti uobičajenu razrednu situaciju u kojoj su se sadržaji, metode i oblici rada prilagođavali prosječnoj većini u razredu. Uočavanje darovitih učenika i poticanje razvoja njihove darovitosti izradbom programa u skladu sa sklonostima, interesima, motivacijom i sposobnostima darovitih učenika je obveza učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi.

Dva najčešća pristupa koja se koriste za potrebe darovitih učenika u osnovnoj školi su:

- izradba i realizacija posebnoga ili obogaćenog odgojno-obrazovnog programa i
- akceleracija programa.

Primjena izradbe i realizacije posebnoga ili obogaćenog odgojno-obrazovnog programa za darovitog učenika ili skupinu darovitih učenika pretpostavlja:

- identificiranje darovitog učenika, odnosno dijagnosticiranje darovitosti
- izradbu programa rada za jednog ili skupinu darovitih učenika,
- formiranje tima stručnjaka koji će pratiti njegov/njihov rad,
- osiguravanje uvjeta za ostvarenje programa (satnica, nastavna sredstva, literatura, oblici poučavanja, odnosno učenja),
- vrjednovanje učenikovih rezultata i postignuća.

Mogućnosti obogaćivanja programa za darovitoga učenika ili učenike su raznovrsne. Program se može odnositi

na svako odgojno-obrazovno područje, a pristup sadržaju je dublji, individualno vođen, često povezan s drugim područjima, interaktivan, a može biti pod vodstvom mentora izvan škole (primjerice, znanstvenika, umjetnika, i dr.). Kod prakticiranja obogaćenoga programa daroviti učenici se ne izdvajaju iz razredne zajednice i školskoga okruženja, nego individualno rade na zadacima ili projektima uz stručno vođenje. Važno je voditi računa o individualnim potrebama i sklonostima svakoga darovitog učenika, a napose o njihovoj motivaciji.

Akceleracija je oblik nastave kojim se učeniku omogućuje završavanje osnovne škole u vremenu kraćem od propisanog. Odnosi se na one učenike koji se ističu izvrsnim postignućima u dijelu ili svim odgojno-obrazovnim predmetima. Takvim učenicima se pruža mogućnost svladavanja nastavnih programa iz dva razreda tijekom jedne školske godine. Akceleracija može biti djelomična – kada daroviti učenik provodi u višem razredu samo dio školskoga dana, slušajući jedan ili više predmeta, i potpuna – kada učenik u jednoj školskoj godini završava dva razreda.

Akceleracija je zahtjevniji i osjetljiviji način ostvarenja potreba darovitoga učenika. Darovita se djeca ističu određenim natprosječnim sposobnostima, što je za učitelja zahtjevnije u didaktičko-metodičkom pristupu. Važno je pritom uzeti u obzir i razinu emocionalne i socijalne zrelosti darovitoga učenika prije donošenja odluke o primjeni akceleracije.

Dodatnim radom često se potiče uključivanje učenika za sudjelovanje na natjecanjima, susretima i smotrama. Hrvatski školski sustav omogućuje i treći vid rada s darovitim učenicima, a to je omogućivanje uključivanja u posebne povremene odgojno-obrazovne programe koji se organiziraju za skupinu darovite djece unutar same škole, ili programe kojima se organizira poseban razred za darovite učenike, a postoje i posebne škole – glazbene, baletne, likovne, i slični programi koji se povremeno organiziraju kao tzv. ljetne škole, subotnje škole, programi specijalizacija i sl.

RAD S UČENICIMA S POSEBNIM POTREBAMA

Suvremena hrvatska škola omogućuje i potiče integraciju učenika s lakim teškoćama u razvoju u redoviti školski sustav, što ovisi o stupnju teškoće i procjeni posebne odgojno-obrazovne podrške koju učenici s teškoćama u razvoju trebaju, odnosno o uvjetima koje pruža škola i omogućuje lokalna zajednica.

Prema novim terminologijskim određenjima učenici s teškoćama u razvoju kategoriziraju se u učenike s posebnim potrebama, jer njihova integracija u redoviti osnovnoškolski sustav podrazumijeva prakticiranje posebnih sadržaja, načina, metoda rada i vrjednovanja postignuća.

Učenici s lakim teškoćama u razvoju u pravilu se uključuju u redovite razredne odjele, te svladavaju redovite nastavne programe uz individualizirane načine rada s obzirom na stručnu procjenu posebnoga odgojno-obrazovnog djelovanja, o kojemu mišljenje i prosudbu donosi poseban tim stručnjaka.

Redoviti sustav odgoja i obrazovanja osnovne škole omogućuje dva vida integracije djece s teškoćama u razvoju:

- a) potpunu integraciju, i
- b) djelomičnu integraciju.

Potpuna integracija podrazumijeva uključenost učenika s teškoćama u razvoju u razredni odjel, izradbu i primjenu posebno prilagođenih programa za učenika s teškoćom ili teškoćama u razvoju, kojega kreira učitelj u suradnji s defektologom i drugim stručnim suradnicima. S posebnim programom treba upoznati roditelje/skrbnike.

Najveći broj učenika s posebnim obrazovnim potrebama potpuno je integriran u redovne razredne odjele i to na način da u jednom razrednom odjelu mogu biti najviše tri učenika s posebnim obrazovnim potrebama. Pravilnikom o broju učenika u redovitom i kombiniranom razrednom odjelu u osnovnoj školi (NN, 74/99.) utvrđeno je da razredni odjel u koji je uključen jedan učenik s teškoćama u razvoju, može imati najviše 28 učenika, s dva učenika s teškoćama u razvoju razredni odjel može imati najviše 26 učenika, a s tri učenika s teškoćama u razvoju razredni odjel može imati najviše 24 učenika.

Pravilnikom o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN, 23/91.) utvrđeni su primjereni oblici školovanja učenika s posebnim obrazovnim potrebama.

Za učenike sa senzoričkim i motoričkim oštećenjima (vida, sluha, tjelesnih oštećenja) koji su potpuno integrirani u redovite razredne odjele organizira se produženi stručni postupak u skupinama od 6 do 10 učenika nakon nastave.

Djelomična integracija podrazumijeva uključenost učenika s teškoćama u razvoju, najčešće s lakom mentalnom retardacijom, djelom vremena u razrednom odjelu sa skupinom učenika koji rade prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu, a dio programa svladavaju prema posebnom Okvirnom nastavnom planu i programu za učenike s teškoćama u razvoju, kojega realizira defektolog u posebnom razrednom odjelu.

Učenici s lakom mentalnom retardacijom bez utjecajnih teškoća u razvoju školuju se u sustavu djelomične

integracije u posebnim razrednim odjelima u kojima svladavaju nastavne sadržaje hrvatskoga jezika, matematike i prirode i društva, dok nastavne sadržaje likovne i glazbene kulture te tehničke i tjelesne i zdravstvene kulture svladavaju u redovitom razrednom odjelu, uglavnom po prilagođenom programu.

U odgojno-obrazovnom radu s učenicima s teškoćama u razvoju pozornost se usmjerava na sposobnosti i potrebe učenika, individualizaciju odgojno-obrazovnoga i nastavnog rada, te osiguravanje dodatne podrške primjenom rehabilitacijskih programa, uključivanjem osposobljenih asistenata u nastavi i dr.

Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. (Vlada Republike Hrvatske, 2003.), kao i Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece 2006. – 2012. predviđaju niz mjera u području odgojno-obrazovne integracije djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama: stručno osposobljavanje i usavršavanje učitelja, međuresornu suradnju i suradnju s civilnim sektorom, osuvremenjivanje nastavnih planova i programa, mobilne službe podrške i dr.

Sustavnim stručnim usavršavanjem učitelja i stručnih suradnika osigurava se potrebna razina osposobljenosti za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, od prepoznavanja njihovih posebnosti, izbora najprikladnijih pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkih pristupa i oblika rada do vrjednovanja napredovanja i uspješnosti.

Rad na planiranju i provedbi odgojno-obrazovnoga rada s učenicima s teškoćama u razvoju i njihovoj integraciji u redoviti nastavni rad u školi uključuje intenzivnu suradnju učitelja, ostalih učenika, stručnih suradnika, ravnatelja, roditelja/skrbnika i članova obitelji, lokalne zajednice i udruga.

U radu s učenicima s posebnim potrebama u redovitom sustavu odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi težište se stavlja na izradbu posebnih odgojno-obrazovnih i nastavnih programa. Posebno izrađen program pretpostavlja individualizirani rad, praćenje i vrjednovanje učenikova napredovanja, savjetovanje sa stručnim suradnicima i stalnu suradnju s roditeljima/skrbnicima.

Izradba individualiziranoga odgojno-obrazovnog programa temelji se na procjeni sposobnosti, interesa i potreba učenika, te procjeni područja koja treba razvijati kod učenika s posebnim potrebama.

Etape izradbe individualiziranoga programa su: inicijalna procjena, određivanje nastavnih predmeta i sadržaja, razine usvajanja sadržaja, vremenske dimenzije (kratkoročni i dugoročni ciljevi i zadatci), izbor metoda, postupaka, sredstava i pomagala, praćenje i ocjenjivanje postignuća učenika. Preporučuje se češće praćenje uspješnosti programa zbog eventualne potrebe mijenjanja ili doradivanja programa.

Ukoliko škola nema zaposlenog stručnjaka koji se bavi s učenicima s teškoćama u razvoju, ona je dužna osigurati primjerenu odgojno-obrazovnu i rehabilitacijsku potporu suradnjom sa stručnjacima izvan ustanove i ovlaštenim institucijama. Svi dokumenti i prilozi praćenja učenika ulažu se u mapu učenika.

Na kraju svake školske godine stručni tim i učitelji škole dužni su izraditi pisano izvješće o postignućima, kao i preporuke za daljnji rad.

Individualizirani odgojno-obrazovni programi izrađuju se za sve učenike s posebnim obrazovnim potrebama temeljem Rješenja Ureda državne uprave i Odluke učiteljskog vijeća škole.

Nova hrvatska škola predviđa mogućnost uvođenja novih, alternativnih oblika rada s učenicima s teškoćama u razvoju, koji obogaćuju postojeće nastavne planove i programe, a mogu se provoditi kao izvannastavne ili izvanučioničke aktivnosti. Jedan od takvih oblika je tzv. »bonus nastava«, koji predstavlja ponudu zamjenskih aktivnosti za one predmete koji zahtijevaju više kognitivne razine, a za učenike s teškoćama u razvoju predstavljaju teško dostižan ili pak nedostižan cilj. Ovaj oblik rada je posebno koristan za sprječavanje upućivanja djece u specijalizirane institucije i izdvajanje djeteta iz bliske sredine kada to nije nužno. Blok satovi olakšavaju organizaciju »bonus nastave«.

Ovaj oblik nastave, kao i prikladne sadržaje, planira škola u suradnji s roditeljima, učenikom i stručnim suradnicima, a oni ovise o inicijativnosti, domišljatosti i mogućnosti neposrednih sudionika odgojno-obrazovne djelatnosti.

NOSITELJI ODGOJNO-OBRAZOVNE DJELATNOSTI U OSNOVNOJ ŠKOLI

Nositelji odgojno-obrazovne djelatnosti u školi su: ravnatelj, učitelji i stručni suradnici.

Ravnatelj je ovlaštena i odgovorna osoba za funkcioniranje cjelokupnoga odgojno-obrazovnog rada u školi i koja po funkciji sudjeluje u razvojno-pedagoškoj djelatnosti škole. Odgojno-obrazovna uloga ravnatelja je stvaranje ozračja za promjene, povezivanje s kolektivom, poticanje tinskoga rada i zajedničkoga rješavanja problema, stvarati suradničko ozračje, pokazati jasno namjere, ciljeve i zadaće škole, istaknuti doprinose i zasluge članova kolektiva, uključiti lokalnu zajednicu u rad i život škole, jasno iskazivati prioritete škole, surađivati s članovima kolektiva u planiranju, podijeliti zadovoljstvo i zahvalnosti s drugima, nagrađivati napore učitelja i učenika, nazočiti proslavama, provoditi vrjednovanje i samovrjednovanje rada ravnatelja, te vrjednovanje i

samovrjednovanje rada učitelja.

Učitelji su stručno osposobljeni nositelji odgojno-obrazovnog i nastavnog rada u razrednoj nastavi i predmetnoj nastavi prema područjima nastavne djelatnosti. Oni ostvaruju odgojno-obrazovnu djelatnost u redovitoj, izbornoj, dopunskome i dodatnom radu, radu s učenicima s posebnim potrebama, izvannastavnim i izvanučioničkim aktivnostima.

Razrednik ima ulogu učitelja koja se odnosi na vođenje povjerenoga razrednog odjela te komunikacijsko posredovanje između neposrednih i posrednih sudionika odgojno-obrazovne djelatnosti/procesa – učenika, učitelja, roditelja/skrbnika. Razrednik je voditelj i odgojitelj određene skupine učenika koja čini razredno odjeljenje. On je osoba koja upućuje učenike u školski i nastavni rad, hrabri, razumije i usmjerava, pomaže im, potiče razvijanje suradnje i prijateljstva među učenicima te ih poučava zajedničkom življenju. Ulazak djeteta u školu označava susret s novim socijalnim okruženjem, drukčijim društvenim odnosima i novim obvezama. Razrednikova je uloga stvaranje povoljnoga socijalno-psihološkog ozračja i međusobnoga poštovanja. Razrednik prati rast i razvoj učenika, njihovo ponašanje, otkriva uzroke mogućega neprihvatljivoga ponašanja. Razrednik radi u skladu s odgojno-obrazovnim ciljevima škole i nastave, identificira probleme učenika, pomaže im u rješavanju problema i neuspjeha u učenju, te stalno surađuje s drugim učiteljima. Njegova je obveza i stalna suradnja s roditeljima/skrbnicima. Uz poslove vođenja i praćenja razvoja učenika, razrednik vodi pedagoške i administrativne poslove. Na početku školske godine razrednik izrađuje program rada svoga odjela.

ODGOJNO-OBRAZOVNA DJELATNOST STRUČNIH SURADNIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Razvojno-pedagoška i psihološka djelatnost sastavni je dio programa rada osnovne škole, čija uloga jest stalno unaprjeđivanje svih sastavnica odgojno-obrazovnog rada u školi i nastavi.

Nositelji razvojno-pedagoške djelatnosti su stručni suradnici u školi. To su: pedagog, psiholog, defektolog, socijalni radnik i knjižničar.

Stručni suradnici u školi ostvaruju sljedeće zadaće:

- potiču usvajanje vrijednosti, stavova i navika koje omogućavaju cjelovit razvoj osobnosti učenika,
 - prate razvoj i odgojno-obrazovna postignuća učenika,
 - sudjeluju u provođenju zdravstvene i socijalne skrbi učenika,
 - profesionalno informiraju i usmjeravaju učenike u skladu s njihovim potrebama, interesima i sposobnostima,
 - pružaju savjetodavnu pomoć učenicima, roditeljima, učiteljima, stručnim tijelima i drugim sudionicima odgojno-obrazovne djelatnosti/procesa,
 - sudjeluju u uvođenju pripravnika u samostalni odgojno-obrazovni rad,
 - sudjeluju u stručnom usavršavanju odgojno-obrazovnih djelatnika,
 - istražuju potrebe za kvalitetnu organizaciju odgojno-obrazovnog rada,
 - istražuju i analiziraju pojedine pedagoške/psihološke/defektološke pojavnosti (programa, akcija, odgojno-obrazovnih postignuća, pedagoškog standarda) i drugih sastavnica odgojno-obrazovne djelatnosti/procesa,
 - rade na povezivanju škole s lokalnom i širom zajednicom,
 - uvode i prate inovacije u svim sastavnicama odgojno-obrazovne djelatnosti/procesa,
 - prate nove spoznaje iz područja pedagogije/psihologije/defektologije i njihovu primjenu u nastavnom i školskom radu,
 - uspostavljaju i razvijaju sustav informatičke i dokumentacijske djelatnosti radi evidencije i unaprjeđivanja osobnoga rada te rada škole,
 - provode vrjednovanje i samovrjednovanje rada sudionika odgojno-obrazovne djelatnosti/procesa u školi.
- Rad pedagoga, psihologa, defektologa, socijalnoga radnika i knjižničara usmjeren je na sva područja odgojno-obrazovne djelatnosti i sudionike koji sudjeluju u ostvarivanju ciljeva osnovne škole. Ta područja su:
- pripremanje školskih odgojno-obrazovnih programa i njihove realizacije,
 - neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu,
 - vrjednovanje odgojno-obrazovnih rezultata, provođenje studijskih analiza, istraživanja i projekata,
 - stalni stručni razvoj nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školi,
 - bibliotečno-informacijska i dokumentacijska djelatnost.

Pripremanje školskih odgojno-obrazovnih programa i njihove realizacije odnosi se na:

- utvrđivanje odgojno-obrazovnih potreba učenika, škole i okruženja – ispitivanje i utvrđivanje pojava i procesa s ciljem operativnih, dijagnostičkih, znanstvenih i drugih uvida; analizu odgojno-obrazovne situacije i pripremu plana odgojno-obrazovnoga djelovanja; klasifikaciju, sistematizaciju i pripremu mjera za raznovrsne potrebe i korisnike;
- organizacijske poslove, planiranje i programiranje rada škole i nastave – planiranje i programiranje rada

svakoga stručnog suradnika; sudjelovanje u osmišljavanju i kreiranju kratkoročnoga i dugoročnog razvoja škole, te izradbu godišnjega plana i programa rada škole; planiranje i programiranje nastave, izvannastavnih aktivnosti i rada stručnih tijela škole; provedbu kvantitativne i kvalitativne analize stupnja ostvarenosti ciljeva škole; praćenje razvoja i napredovanja učenika; profesionalnu orijentaciju; suradnju s roditeljima; izvannastavne aktivnosti; rad stručnih tijela škole; planiranje provedbe integrativnih nastavnih i školskih programa; pripremu individualnih programa za uvođenje pripravnika u samostalni rad; sudjelovanje u planiranju i programiranju javne afirmacije škole;

– ostvarivanje uvjeta za realizaciju plana i programa škole – praćenje cjelokupnoga rada škole i vrjednovanje kvalitete rada i didaktičko-metodičkih uvjeta rada; osiguravanje nastavne opreme; izradbu nastavnih sredstava i pomagala; sudjelovanje u estetsko--ekološkom uređivanju prostora škole; poticanje učitelja za primjenu audio-vizualnih sredstava i informatičke opreme u nastavi;

Neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu sastoji se od sljedećih aktivnosti:

– upisi djece u I. razred osnovne škole – utvrđivanje psihofizičke sposobnosti djece pri upisu u I. razred, utvrđivanje kriterija za formiranje razrednih odjela;

– unaprjeđenje rada škole – sudjelovanje u suvremenim promjenama rada škole; poticanje uvođenja i primjene novih metoda i oblika nastavnoga i školskog rada; stručna pedagoško-psihološka i didaktičko-metodička pomoć u ostvarivanju nastavnih planova i programa; praćenje realizacije dopunskoga i dodatnog rada, izbornih predmeta, izvannastavnih i izvanučioničkih aktivnosti; identifikacija i praćenje rada i uspjeha darovitih učenika, sudjelovanje u izradbi individualiziranih programa za darovite učenike i učenike s teškoćama u razvoju, pružanje stručne pomoći učenicima s teškoćama u učenju, s lošim obiteljskim prilikama i drugim otežavajućim okolnostima; provođenje razvojnih i akcijskih istraživanja i drugih znanstveno-stručnih projekata; vrjednovanje realizacije nastavnih programa i školskog rada, učenika i razrednih odjela; predlaganje načina za unaprjeđivanje kvalitete rada škole, kulture škole i profesionalne kulture; sudjelovanje u međuškolskim, županijskim, regionalnim i međunarodnim projektima;

– razvojni i savjetodavni rad – individualno i skupno pružanje savjetodavne pomoći učenicima, roditeljima, učiteljima; razmatranje i predlaganje odgojno-obrazovnih mjera za sankcioniranje nepoželjnih ponašanja učenika; individualni i skupni savjetodavni rad sa stručnjacima;

– profesionalno informiranje i usmjerivanje učenika – ispitivanje individualnih odgojno-obrazovnih potreba učenika, procjenjivanje njihovih sposobnosti i motivacije; upoznavanje učenika, roditelja, učitelja s mogućnostima nastavka školovanja djece/učenika s obzirom na potrebe svijeta rada; suradnja sa stručnim službama Zavoda za zapošljavanje i drugim relevantnim ustanovama; savjetodavni rad s učenicima s posebnim potrebama;

– zdravstvena i socijalna zaštita učenika – sudjelovanje u provođenju zdravstvenoga odgoja i obrazovanja i podizanje zdravstvene kulture učenika i drugih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa; pomoć učenicima u ostvarivanju zdravstvene i socijalne zaštite; upoznavanje socijalnih prilika učenika i pomoć učeniku u ostvarivanju socijalno-zaštitnih potreba; uvažavanje i zastupanje prava učenika.

Stručno usavršavanje je obveza neposrednih sudionika odgojno-obrazovne djelatnosti u školi i nastavi, a aktivnosti stručnih suradnika povezane su sa stalnim stručnim razvojem, i to na način:

– planiranja i provedbe obveznoga stručnog usavršavanja učitelja i stručnih suradnika,

– praćenja i pružanja stručne pomoći pripravnicima i učiteljima početnicima,

– suradnje sa stručnjacima i ustanovama koje prate odgojno--obrazovni sustav i onima koji se bave unaprjeđivanjem odgoja i obrazovanja,

– organiziranja i vođenja stručnih rasprava u školi,

– organiziranja i izvođenja oglednih nastavnih satova,

– angažiranja u odgovarajućim stručnim udruženjima,

– praćenja znanstvene i stručne literature.

Bibliotečno-informacijska i dokumentacijska djelatnost podrazumijeva sljedeće aktivnosti:

– nabavku znanstveno-stručnih časopisa, knjiga i druge literature,

– nabavku multimedijjskih izvora znanja,

– poticanje učenika, roditelja, učitelja na korištenje znanstvene i stručne literature,

– pružanje stručne pomoći učeniku i roditelju u korištenju literature,

– sudjelovanje u uspostavljanju i razvijanju informatizacije škole,

– kreiranje i izradba tiskanih materijala za učenike, učitelje, roditelje, nastavni i školski rad,

– vođenje školske, pedagoške i nastavne dokumentacije,

– izradba i čuvanje učeničke dokumentacije.

Stručni suradnici dio poslova rade samostalno, a dio poslova je neophodno timski rad.

Pedagog je najšire profiliran stručni suradnik. Sudjeluje u svim fazama odgojno-obrazovne djelatnosti, od planiranja i programiranja do vrjednovanja rezultata. On surađuje sa svim drugim sudionicima odgojno-obrazovne djelatnosti/procesa u školi. Prati, istražuje i analizira nastavni rad, te predlaže načine i sadržaje za unaprjeđivanje i poboljšavanje nastave i cjelovitoga odgojno-obrazovnog rada u školi. Težište rada pedagoga je na pedagoško-didaktičkom području školskoga i nastavnog rada.

Psiholog je stručnjak koji primjenjuje znanstvene spoznaje pedagoške i razvojne psihologije u školskoj praksi. Primjenom odgovarajućih psihologijskih instrumenata i metoda pridonosi unaprjeđivanju psihološkoga aspekta odgojno-obrazovnoga i nastavnog procesa. Težište njegova rada je individualni i skupni rad s učenicima, a suradnja s drugim sudionicima odgojno-obrazovnoga djelovanja je u funkciji njihova osposobljavanja za bolje razumijevanje učenikovih potreba i ponašanja, te djelotvorniji rad s njima. Prateći razvoj i napredovanje učenika, psiholog radi s njima savjetodavno, a posebice u profesionalnom informiranju i usmjerivanju.

Defektolog radi na otkrivanju, dijagnosticiranju i terapiji učenika s teškoćama u razvoju i učenju. Utvrđuje individualne odgojno--obrazovne sadržaje namijenjene učenicima s teškoćama u razvoju i učenju, te određuje nastavne oblike i metode rada primjerene sposobnostima takve djece. Brine o osposobljavanju i stručnom usavršavanju učitelja u području integracije i brige za razvoj djece s teškoćama. U skladu s vrstom i stupnjem teškoće, utvrđuje didaktičko-metodičke uvjete rada. Suraduje s roditeljima usklađujući odgojno-obrazovne napore škole i roditeljskoga doma.

Socijalni radnik utvrđuje socijalni sastav učenika u školi i pojedinim razrednim odjelima, te analizira i utvrđuje odnose i utjecaje između socijalnih čimbenika i uspjeha učenika. Analizom socijalne situacije u školi utvrđuje eventualne uzroke odgojno-obrazovnih problema i neuspjeha pojedinih učenika. Upoznaje se s neposrednim uvjetima socijalne sredine u kojoj odrastaju djeca s izraženim socijalnim potrebama i predlaže rješavanje socijalnih problema takvih učenika. Pruža pomoć učiteljima i roditeljima u razumijevanju socijalnoga ambijenta i otklanjanju socijalnih problema.

Knjižničar potiče razvoj čitalačke kulture i osposobljava korisnike za intelektualnu prorađu izvora, pridonoseći razvoju kulture samostalnoga intelektualnog rada. Osim neposrednoga odgojno-obrazovnog rada s učenicima i njihova upućivanja u korištenje različitih izvora znanja, knjižničar sudjeluje u formiranju multimedijeskoga središta škole kroz opremanje stručnom literaturom, drugim izvorima znanja i odgovarajućom odgojno-obrazovnom tehnikom. Knjižničar prati znanstveno-stručnu literaturu, izrađuje anotacije i tematske bibliografije, te potiče učenike i učitelje na korištenje znanstvene i stručne literature. S aktualiziranim promjenama odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi, te provođenjem projekta Hrvatski nacionalni obrazovni standard za osnovnu školu, knjižničari unose kvalitativne promjene u odgojno-obrazovni rad knjižnice donošenjem posebnoga programa rada Informacijska pismenost i poticanje čitanja.

ŠKOLSKA KNJIŽNICA

Suvremena školska knjižnica informacijsko je, medijsko i komunikacijsko središte škole. Kao izvor informacija i znanja prvenstveno je namijenjena učenicima i učiteljima za potrebe redovite nastave, ali je i potpora svim nastavnim i izvannastavnim aktivnostima škole, mjesto okupljanja i provođenja izvannastavnoga i slobodnog vremena.

Nositelj djelatnosti školske knjižnice školski je knjižničar od kojeg se očekuje profesionalni pristup u komunikaciji i radu, sposobnost razumijevanja korisničkih potreba te informacijske vještine i znanja o svrsishodnoj i kvalitetnoj uporabi informacija.

Školska knjižnica je prostor prilagođen potrebama učenika i omogućuje im učenje i samostalno istraživanje. Zadaća je suvremene školske knjižnice potpora odgojno-obrazovnim ciljevima i zadacima nastavnoga plana i programa škole. Na prvome mjestu treba osigurati pristup izvorima znanja koji će učenike potaknuti na različite ideje u procesu iskustvenoga učenja i omogućiti im stjecanje stvaralačkog iskustva pri uporabi i kreiranju informacija. To su i preduvjeti za uspješna postignuća u učenju i razumijevanju, poticanju mašte i uživanju u čitanju, promicanju načela da su sloboda mišljenja i slobodan pristup informacijama polazišta za uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskom demokratskom društvu. Za ostvarenje odgojno-obrazovnih ciljeva potrebna je suradnja s učenicima, učiteljima, administrativnim osobljem i roditeljima/skrbnicima.

Djelatnost knjižničara u školskoj knjižnici obuhvaća neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost, stručno-knjižničnu te kulturnu i javnu djelatnost.

Suvremena djelatnost knjižnice usmjerena je na informacijsku pismenost i poticanje čitanja. U današnjem društvu informacijska pismenost je jedna od važnih sastavnica čovjekove pismenosti uopće. Ona uključuje razumijevanje i uporabu informacija, ne samo iz klasičnih izvora znanja, nego i onih posredovanih suvremenom tehnologijom. Upravo u osposobljavanju korištenja tog oblika pismenosti školska knjižnica dobiva veću ulogu, jer

poučava učenike samostalnom projektno-istraživačkom radu, potiče ih na stvaralačko i kritičko mišljenje pri pronalaženju, selektiranju, vrjednovanju i primjeni informacija.

Školska knjižnica je mjesto gdje se učenik uvodi u svijet knjige i čitanja. Čitanjem učenik otkriva raznoliki svijet literature. Pritom tehnike čitanja i razumijevanje pročitanoa postaju bitan preduvjet uspješnosti procesa cjelokupnoga školskog učenja. Zadaća je školskoga knjižničara stvoriti od učenika čitatelja koji će s oduševljenjem i radošću osjetiti književno djelo.

Samostalnost u uporabi različitih izvora informacija i znanja očituje se u snalaženju u svim knjižnicama, služenju njihovom građom, poznavanju klasifikacijskih načela, uporabi raznovrsnih kataloga, bibliografija, referentne zbirke i drugih izvora bez kojih nema suvremenog i svrsishodnoga cjeloživotnog učenja te napredovanja u struci, a ni kvalitetnoga provođenja slobodnoga vremena.

Timskim radom školskoga knjižničara i učitelja omogućuje se međupredmetno povezivanje sličnih ili zajedničkih nastavnih sadržaja iz područja informacijske i čitalačke pismenosti, kako pri planiranju tako i u ostvarivanju, čime se znatno smanjuje opterećenost učenika. Program rada školske knjižnice može biti namijenjen učenicima, učiteljima, roditeljima ili svim korisnicima zajedno, a razlikuje se u zadaćama i ciljevima.

Aktivnosti školske knjižnice u korelacijskom pristupu prema drugim predmetima odnose se na sljedeće:

- sudjelovanje u zajedničkom planiranju tema,
- realizaciju nastavnoga sata sa zadanom temom,
- izradbu referata ili uradaka na zadanu temu,
- provođenje individualnih i skupnih projekata,
- pripreme uvodnih satova iz pojedinih predmeta, tema ili cjelina,
- organiziranje predavanja i radionica za učenike, učitelje, stručne suradnike, roditelje,
- prezentacije projekata.

Aktivnosti pri realizaciji programa mogu se provoditi u različitim oblicima:

- radionica za interesnu skupinu učenika,
- radionica za učenike pojedinih razrednih odjela,
- radionica za učenike s posebnim potrebama,
- nastavni dan u školskoj knjižnici,
- književni susreti – predstavljanje knjiga,
- izradba biltena, preporučenih popisa literature, bibliografija i drugih izvora,
- izložbe (knjiga, slika, fotografija, promotivnih materijala, audiovizualne građe, učeničkih radova...),
- organiziranje susreta s osobama koje izlažu određenu temu,
- organiziranje čitateljskih klubova,
- pokretanje projekata koji timski okupljaju učenike i učitelje,
- obilježavanje obljetnica pisaca, bivših poznatih učenika škole i dr.

Nezaobilazna je uloga školske knjižnice u promicanju prava djeteta koja proizlaze iz temeljnoga prava svakoga čovjeka da se optimalno razvije na osnovi svojih sposobnosti i intelektualno-emocionalnih potencijala. Takav će učenik moći dosegnuti optimalni i željeni stupanj obrazovanja, pridonijeti svojoj društvenoj sredini, aktivno se uključiti u cijelo društvo, znati se oduprijeti životnim nedaćama te biti sposoban prihvatiti raznovrsnost kultura i stilove življenja, sa znatizeljnom usvajati nova znanja potrebna za prilagođivanje u svim životnim situacijama.

Osnovna je zadaća suvremene škole zajedno sa školskom knjižnicom poticati potrebu za pisanim izvorima i ostalim vrstama knjižnične građe, razvijati čitalačke vještine i navike te osnove informacijske pismenosti i informacijske vještine koje su preduvjet za učinkovito pronalaženje informacija. Isticanjem osnovne zadaće školske knjižnice, učenik postaje aktivan sudionik nove hrvatske škole.

Navedeni čimbenici omogućit će učenicima da postanu svjesni vlastitih informacijskih i čitalačkih potreba koje će im pomoći u aktivnom uključivanju u društvo znanja.

Ciljevi odgojno-obrazovne djelatnosti u školskoj knjižnici su:

- privikavati učenike na knjižnični prostor i ozračje,
- utjecati na pozitivna mišljenja i stavove o knjizi, knjižnici i njezinoj sveukupnoj građi, te razvijati naviku korištenja knjižnice i mogućnosti korištenja,
- razvijati čitateljske i druge sposobnosti i vještine učenika (komunikacijske, informacijske, istraživačke...),
- osposobiti učenike za korištenje izvora znanja i informacija u školskoj knjižnici,
- odgajati i obrazovati aktivnoga čitatelja, motivirati učenike za izvanškolsko čitanje,
- upoznati učenike sa svim izvorima informacija i naučiti ih koristiti usluge školske i drugih knjižnica, posebice uporabu leksikona, enciklopedija, rječnika i sl. za istraživačke i projektne zadaće,
- uputiti učenike na knjige kao stalni izvor raznovrsnih znanja (informativnih, umjetničkih, tehničkih, zabavnih), prikazanih vizualnim, auditivnim i audiovizualnim sredstvima (tekst, slika, crtež, mapa, tonski i videozapis),

- raditi s darovitim učenicima u dopunskoj i dodatnoj nastavi, u slobodnim aktivnostima, te na satovima razredne zajednice,
- upoznati učenike s primarnim i sekundarnim izvorima informacija za potrebe cjeloživotnoga učenja,
- pratiti i ispitivati zanimanje učenika za knjigu,
- poučiti učenike o razlikovanju pojmova citat, citiranje, referenca, bilješka i sažetak za potrebe problemsko-istraživačkoga i projektnog rada,
- poučiti učenike o prepoznavanju bibliografskih podataka o knjižnoj građi.

Neposredni odgojno-obrazovni rad s učenicima u školskoj knjižnici strukturiran je po razredima i sadržajima, te zadaćama odgojno-obrazovnoga rada.

Od I. do IV. razreda osnovne škole razvijaju se vještine pisanja i čitanja. Prioritet aktivnostima u radu s učenicima u i sa školskom knjižnicom daje se poticanju čitanja kao jezičnoj djelatnosti i temelju obrazovanja. Razvijanjem čitalačke pismenosti potiče se govorno i pisano izražavanje učenika, daju im se nova znanja, obogaćuje se rječnik, pomaže im se u izgradnji sustava vrijednosti i usvajanju etičkih normi, što su preduvjeti za uspješno učenje svih predmeta.

U I. razredu učenike treba upoznati sa školskim knjižničarom i knjižničnim prostorom, naučiti ih razlikovati knjižnicu od knjižare, upoznati ih s izvorima učenja i znanja i njihovoj svrsi, naučiti ih posuđivati, čuvati i vraćati knjige na vrijeme, pokazati razlike između knjiga (slikovnica, rječnik, knjiga), razvijati sposobnost promatranja, zapažanja i slobodnoga iznošenja vlastitoga mišljenja.

U II. razredu učenik treba znati prepoznati i imenovati dječje časopise (naslovnica), razlikovati dječji tisak od dnevnoga tiska i časopisa, znati prepoznati rubriku i odrediti je li ga sadržaj poučava ili zabavlja (poučno-zabavni list), razlikovati časopise prema vremenu izlaska (tjednik, mjesečnik), stjecati naviku čitanja dječjih časopisa.

Od učenika se očekuje da se znaju samostalno orijentirati u knjižnici i pronaći željenu knjigu, da znaju kako je knjiga opremljena (hrbat, korice, knjižni blok), da savladaju osnovnu komunikaciju s književno-umjetničkim tekstovima na razini prepoznavanja, da doživljavaju knjigu kao motivacijsko sredstvo za različite aktivnosti pričanjem priča i bajki u knjižnici, da nauče aktivno slušati, da usvajaju nove riječi i bogate rječnik.

U III. razredu učenik treba znati imenovati osobe koje su važne za nastanak knjige (autor, ilustrator, prevoditelj), te prepoznati dijelove knjige (naslovna stranica, sadržaj, bilješka o piscu, izdanje, nakladnik) i podatke u knjizi. Učenici trebaju svladati samostalno čitanje književno-umjetničkih tekstova i poznavati aktivnosti knjižnice radi poticanja čitanja i uporabe knjižnice u učenju i kreativnom korištenju slobodnoga vremena.

U IV. razredu učenici trebaju upoznavati referentnu zbirku (enciklopedija, leksikon, rječnik, pravopis, atlas) i načine njezine uporabe u svrhu proširivanja znanja, trebaju znati prepoznati referentnu zbirku na različitim medijima, te znati pronaći, izabrati te primijeniti informaciju. Učenici trebaju naučiti razlikovati književno-umjetnička djela, popularno-znanstvena i stručnu literaturu te stjecati naviku služenja znanstveno-popularnim tekstom.

Od V. razreda školska knjižnica uvodi učenike u svijet informacija poučavajući ih samostalnoj uporabi izvora informacija i znanja. U procesu poučavanja važno je razvijati sposobnosti procjene vrijednosti svake informacije. U središtu su pozornosti, dakle, informacija i njeno vrjednovanje u svrhu razvijanja osobne odgovornosti pri stjecanju vještina potrebnih za cjeloživotno učenje.

U V. razredu učenik treba znati uočiti područja ljudskoga znanja (struke), prepoznati i imenovati znanosti, zapaziti njihovo grananje, čitati tekst iz časopisa s razumijevanjem i znati ga prepričati. Očekivanje je da učenik zna pronaći knjigu na polici uz pomoć signature, objasniti kataložni opis i pronaći knjigu u knjižnici uz pomoć knjižničnoga kataloga.

U VI. razredu učenik će razumjeti sustav Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK) kojom se klasificiraju popularno-znanstvena i stručna djela te prema njemu znati pronaći knjigu u bilo kojoj knjižnici, služiti se katalozima i bibliografijama pri pronalaženju informacija za potrebe problemsko-istraživačke i projektne nastave. Učenik treba samostalno rabiti predmetnicu, izabrati tehnike rada, načine pretraživanja i izvore informacija za rješavanje problemsko-istraživačkih zadaća.

U VII. razredu učenik treba znati izabrati i uporabiti podatke iz različitih časopisa pri oblikovanju informacija, treba znati citirati, pronaći citat i uporabiti ga, usvojiti citiranje literature pri izradbi referata i zadaća istraživačkoga tipa, razumjeti važnost i svrhu pravilnoga citiranja literature u tijeku pisanja samostalnoga rada, te usvojiti pojam autorstva (poštovati intelektualno vlasništvo u uporabi i kreiranju informacija). Učenik treba biti osposobljen pretraživati fondove knjižnica putem e-kataloga (on-line katalozi), znati pronaći odgovor na pitanje ima li određena knjižnica neku jedinicu knjižnične građe, koliko ih ima i koji im je trenutačni status, treba samostalno uočiti koje knjige nekoga autora ima knjižnica. Učenik treba znati razlikovati tiskani i elektronički časopis.

U VIII. razredu važno je da učenici razumiju sustav pojedinih vrsta knjižnica u Republici Hrvatskoj (Nacionalna i

sveučilišna knjižnica, narodna, specijalna i školska knjižnica) i u svijetu; znati samostalno pretraživati fondove knjižnica e-katalogom (on-line katalog i on-line informacija) radi pronalaženja jedinica knjižne građe ili izvora informacija za samostalnu izradbu učeničkog rada. Očekuje se da učenici steknu znanje o međupredmetnom povezivanju knjižnično-informacijskih znanja s drugim predmetima, da su osposobljeni čitati s razumijevanjem i prepričavati vlastitim riječima, raditi bilješke i pisati sažetak, te primijeniti stečena znanja i vještine u cjeloživotnom učenju.

Realizacija sadržaja programa čitalačke pismenosti i knjižnično--informacijskoga područja školske knjižnice

Broj i redoslijed odgojno-obrazovnih sadržaja vezanih za rad u školskoj knjižnici nije određen posebnim brojem nastavnih sati, vremenom i tempom rada. Za neke sadržaje bit će potrebno više sati, a neki će se obraditi tijekom jednoga sata. Redoslijed sadržaja ne upućuje na strogi redoslijed obradbe.

Sadržaje treba ostvarivati na načine koji aktivno uključuju učenike, potiču njihovu znatiželju i kreativnost. Sadržaji programa mogu se izvoditi u školskoj knjižnici, informatičkoj učionici, razredu, višenamjenskom ili nekom drugom prostoru u školi ili izvan nje.

Budući da školska knjižnica sve uspješnije usklađuje svoje zadaće i ciljeve s nastavnim i izvannastavnim aktivnostima, teme iz programa mogu se ostvariti korelacijom s bilo kojim područjem iz školskoga programa, jer svaki sadržaj može biti podloga za ostvarivanje ciljeva i zadaća čitalačkoga i informacijskog opismenjivanja.

U svim aktivnostima potrebna je kreativna suradnja, timski rad učitelja i svih stručnih suradnika, među kojima je i školski knjižničar, te korelacijski pristup planiranju i programiranju rada, jer se samo međupredmetnim suodnosom, usporedbom sadržaja, pokazivanjem sličnosti i razlike unutar određenoga područja znanja može usvojiti kvalitetno i primjenjivo znanje.

Školska knjižnica je prostor za kulturne i javne djelatnosti kao što su organiziranje, priprema i provedba kulturnih sadržaja – književne i filmske tribine, natjecanja u znanju, književni susreti, večeri poezije, predstavljanje školskih novina, knjiga, tematske izložbe, filmske projekcije i videoprojekcije.

Program rada u školskoj knjižnici odnosi se i na suradnju s ustanovama koje se bave organiziranim radom s djecom i mladeži u slobodno vrijeme.

INTEGRATIVNI ODGOJNO-OBRAZOVNI SADRŽAJI ZA OSNOVNE ŠKOLE

a) ZDRAVSTVENI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Planiranje i ostvarenje zdravstvenoga odgoja i obrazovanja učenika u osnovnoj školi jedan je od temeljnih ciljeva i zadaća općega odgoja i obrazovanja. Sadržaji zdravstvenoga odgoja odnose se na učenje o zdravlju i zdravom življenju, promociju zdravlja i kulture zdravoga življenja svakoga čovjeka.

Napredak znanosti i intenzivne promjene ekoloških i globalizacijskih uvjeta života nadišli su mogućnosti samostalnoga odgoja i obrazovanja o zdravlju kao vrijednosti koja pridonosi kvaliteti života pojedinca i zajednice. Zdravstveni odgoj i obrazovanje ostvaruju se u školi timskim radom i u suradnji odgojno-obrazovnih i zdravstvenih djelatnika. Opći cilj interdisciplinarnoga rada je promicanje zdravlja i zdravoga načina života, usvajanje zdravih životnih navika, pravilne prehrane i redovite tjelesne aktivnosti.

Posebni ciljevi zdravstvenoga odgoja i obrazovanja usmjereni su na razumijevanje čimbenika higijene i osobnoga životnog stila u odgoju i obrazovanju za zdravlje.

Budući da na zdravlje utječu okolina i životne navike, potrebno je u provedbu zdravstvenoga odgoja uključiti roditelje i druge stručnjake, odnosno istaknute pojedince koji bi s pozitivnim stavovima, konkretnim životnim navikama i prijedlozima postali saveznici u ostvarivanju općih i posebnih ciljeva odgoja i obrazovanja za zdravlje. Zdravlje se prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji definira kao fizičko, duševno i socijalno blagostanje, a ne samo odsutnost bolesti i iznemoglosti.

U radu s učenicima, preventivni odgojno-obrazovni program potrebno je temeljiti na višedimenzionalnom modelu zdravlja koji uključuje područja tjelesnoga, emocionalnoga, mentalnoga, socijalnoga, osobnoga i duhovnog zdravlja.

Temeljna pretpostavka suvremenoga pogleda na zdravlje jest da je pojedinac odgovoran za svoje zdravstveno stanje. Budući da je zdravlje veoma složena kvaliteta življenja, poučavanje o zdravlju i zdravom življenju treba doticati sva područja koja na njega utječu.

U odgoju i obrazovanju za zdravlje očekivanja su usmjerena na to da učenici razumiju odnos higijene i osobnoga životnog stila, čime se razvija odgovornost za vlastito zdravlje i zdravu okolinu. Ako učenici razumiju odnos između hrane i zdravlja, moći će donositi odluke koje će poboljšavati njihovo zdravlje i sprječavati bolesti.

U sigurnoj i poticajnoj sredini škole i roditeljskoga doma učenici trebaju naučiti preuzimati odgovornost za vlastito zdravlje, što podrazumijeva stjecanje znanja o zdravoj prehrani, učenje o spolno prenosivim bolestima,

očuvanju reprodukcijškoga zdravlja, odgovornom roditeljstvu, učinkovitom suprotstavljanju uživanju sredstava ovisnosti i drugim rizičnim ponašanjima.

Informacije o zdravlju, zdravstvenoj zaštiti, zdravstvenoj kulturi pojedinca i o prevenciji bolesti potrebno je uskladiti s razvojnom dobi učenika, njihovim interesima i potrebama.

Zdravstveni odgoj i obrazovanje nezaobilazan je sadržaj satova razredne zajednice, koji se odražava na cjelokupni život i aktivnosti razreda. Redovita je tema roditeljskih sastanaka i okosnica zajedničkoga druženja, okupljanja, provedbe različitih humanitarnih i drugih aktivnosti.

Nastavne teme o zdravlju mogu biti međupredmetno povezane s konkretnim nastavnim sadržajima i temama koje obvezuju učitelje prirode, biologije, tjelesne i zdravstvene kulture, razrednike i stručne suradnike koji sudjeluju u neposrednom odgojno-obrazovnom radu ili u realizaciji drugih planiranih programa i projekata.

Učinkovito odgojno-obrazovno djelovanje podrazumijeva opredjeljenje cijele škole i usklađeno djelovanje svih čimbenika u okolini. U cjelokupnom i cjelovitom djelovanju škole zdravstveni odgoj i obrazovanje ostvaruju svi učitelji, pedagozi, psiholozi, defektolozi, socijalni radnici, rukovodstvo škole i svi zaposlenici škole u suradnji s roditeljima.

Roditelje je potrebno uključiti u odgojno-obrazovni rad škole kada dijete krene u školu. S roditeljima je osobito važno surađivati na promicanju zdrave prehrane, upozoravati na potrebu redovitoga dječjeg sna i odmora, na važnost kretanja i boravka na svježem zraku, na najčešće probleme i poremećaje koji se pojavljuju u određenoj razvojnoj dobi, na specifična ponašanja i probleme odrastanja u pubertetu i adolescenciji, te na rizična ponašanja. Odgojno-obrazovno djelovanje škole i roditelja dopunjuje se u suradnji sa zdravstvenim djelatnicima, ovlaštenim vanjskim suradnicima, ustanovama i institucijama.

Promocija zdravlja provodi se u proaktivnom procesu usvajanja zdravoga načina života, posebno s obzirom na prevenciju najznačajnijih zdravstvenih problema, te razvoja pozitivnih stajališta i motiva za zdrav i odgovoran način života. Ishodi provedbe zdravstvenoga odgoja u školi su razumijevanje zdravlja, shvaćanje vrijednosti zdravlja i sposobnost preuzimanja odgovornosti za sebe i druge.

Svjetska i domaća iskustva rada na tom području pokazuju kako je važnije i učinkovitije promicati zdravlje, isticati i podupirati i vježbati pozitivne modele ponašanja radi usvajanja zdravih navika, nego pozornost i napore usmjerivati na sprječavanje bolesti.

Različite aktivnosti u školi, primjerice, urednost i čistoća školskoga prostora, mogućnost održavanja potrebne razine osobne higijene, primjerenost namještaja i opreme, te estetsko uređenje škole važni su čimbenici u provedbi i ostvarenju zdravstvenoga odgoja i obrazovanja.

Provođenje programa zdravstvenoga odgoja i obrazovanja podrazumijeva primjenu novih komunikacijskih obrazaca koji će pomoći da učenici shvate utjecaj zdravlja na kvalitetu življenja i donošenje kvalitetnih odluka za vlastito zdravlje i zdravlje drugih. Osim redovitoga i stalnog rada na provođenju zdravstvenoga odgoja i obrazovanja korisne su različite akcije, predavanja, posjeti, susreti, projekti i drugi oblici organiziranoga promicanja zdravlja u socijalnoj okolini koja potiče suradnju i samostalnost u primjeni znanja, vještina, gledišta i vrijednosti.

Pozitivan primjer, koji svojim zdravstvenim ponašanjem daju učitelji, stručni suradnici, ravnatelji i drugi zaposlenici škole jednako kao i roditelji, zdravstveni djelatnici i društveno okruženje u najširem smislu, važan je za razvoj složenih kognitivnih i socijalnih vještina koji će djeci i mladima pomoći izgraditi unutarnje vrijednosti i kriterije zdravoga ponašanja i prihvaćanja zdravlja kao istinske vrijednosti.

Za provedbu zdravstvenoga odgoja i obrazovanja potrebno je trajno usavršavanje učitelja i stručnih suradnika.

b) ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA OKOLIŠ I ODRŽIVI RAZVOJ

Pitanje zaštite okoliša i održivog razvoja strateško je pitanje svake države. Ono je također u središtu zanimanja međunarodne zajednice te je predmetom brojnih deklaracija, konvencija i međudržavnih sporazuma. Za ostvarivanje održivoga razvoja, koji podrazumijeva gospodarski i društveni rast i razvoj, uz istodobno očuvanje kvalitete okoliša i razumno korištenje prirodnih resursa, obrazovanje ima presudno značenje. Potrebna je temeljita promjena stoljećima razvijane kolektivne svijesti o neiscrpnom kapacitetu okoliša, koji će pridonijeti i nadomjestiti sva narušavanja nastala ljudskim aktivnostima. Novi naraštaji moraju izgraditi drukčiji odnos spram okoliša, te razviti sposobnosti i vještine koje će im pomoći u suočavanju s naslijeđenim i novonastalim problemima.

Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj svojim sadržajima obuhvaća sve što nas okružuje te podrazumijeva prirodne, socijalne, kulturno-tradicijske i gospodarske aspekte okoliša. Budući da se temelji na izgrađivanju

pozitivnoga sustava vrijednosti pojedinca, često se govori o unutarnjem okolišu, što se odnosi na poštovanje fenomena života, suosjećanje i uvažavanje potreba drugih, zadovoljavanje vlastitih potreba, pri čemu se vodi računa da se ne dovede u pitanje mogućnosti zadovoljavanja potreba budućih generacija i drugih živih bića, na izgrađivanje svijesti o vlastitim vrijednostima, mogućnostima i snagama te uspostavljanje kvalitetnih odnosa s drugim ljudima, prirodom i samim sobom.

U smislu osposobljavanja mladih ljudi za ulogu aktivnoga građanina potrebna su relevantna znanja, razvijanje kritičkoga mišljenja i vještina vrjednovanja informacija te vještina demokratske rasprave u rješavanju problema, mirnoga rješavanja sukoba i spremnost za odgovorno donošenje odluka. Ostvarivanje ovih kompetencija zahtijeva primjenu odgovarajućih metoda i oblika rada, koji će u najvećoj mjeri aktivirati učenika te mu omogućiti iskustveno učenje i učenje otkrivanjem, rješavanje problema primjerenih razvojnoj dobi te aktivno sudjelovanje u donošenju odluka.

Zadaća je škole osmišljavati i unositi sadržaje za ostvarivanje odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj.

Osim u postojećim nastavnim predmetima, odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj može se ostvarivati u izvannastavnim aktivnostima te drugim organizacijskim oblicima rada: integriranom izvanučioničkom nastavom, danima integrirane nastave u školi, ostvarivanjem školskih projekata za okoliš, posebno u suradnji s lokalnom zajednicom, stručnim institucijama, udrugama i gospodarskim tvrtkama, organiziranjem tribina, te sudjelovanjem u različitim regionalnim, nacionalnim i međunarodnim projektima.

Projekti i programi s temom zaštite okoliša i održivog razvoja, poput međunarodnih programa GLOBE i SEMEP, projekta RKO – škole, nacionalnoga programa Mladih čuvara prirode i slično, daju tematski i sadržajni okvir aktivnostima odgoja i obrazovanja za okoliš, omogućuju umrežavanje škola sa sličnim interesima te osiguravaju međusobnu potporu i razmjenu iskustava.

Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj predstavlja relevantan sadržaj cjeloživotnoga učenja. U realizaciju ovoga programa poželjno je uključivanje roditelja/skrbnika, ali i lokalne zajednice.

c) PROMETNA KULTURA

Prometna kultura je dio opće kulture, a odnosi se na sudionike u prometu. Odgoj i obrazovanje za sudjelovanje u prometu sastavni su dio plana i programa osnovne škole. Vrijednost takvoga odgojno-obrazovnog rada jest u sprječavanju i smanjenju broja nesreća u kojima stradavaju djeca i odrasli.

Prometni odgoj počinje već u roditeljskom domu. Polaskom u prvi razred učenici trebaju pokazati djelomičnu samostalnost u cestovnom prometu i prelasku željezničke pruge ako put do škole vodi preko nje. Za samostalno kretanje učenika do škole i oko škole odgoj i obrazovanje počinju u školi.

U I. razredu od učenika se ne očekuje snalaženje u složenim prometnim situacijama. U nižim razredima osnovne škole djeca su posebno ugrožena u prometnoj svakidašnjici, kako zbog nedovoljno razvijenih osjetila, tako i zbog skromnoga prometnog znanja i iskustva.

Iako djeca te dobi posjeduju osnovnu sposobnost snalaženja, zbog niskoga rasta imaju suženo vidno polje i orijentacija im je znatno otežana na prometnoj ulici. Djeca te dobi nemaju dovoljno izgrađenu odgovornost za opasne prometne situacije, pa im pažnja često skreće na druge sadržaje i to ih posebno ugrožava.

Nastavnim programom predviđeni su sadržaji prometne kulture i prometnoga odgoja u sastavu predmeta priroda i društvo u razrednoj nastavi te u sklopu predmeta tehnička kultura u višim razredima osnovne škole. Osim u redovitoj nastavi sadržaji prometne kulture predviđeni su u izbornoj nastavi, uz program tehničke kulture.

Učenici mogu, ako to žele, odabrati jedan od izbornih modula već od V. razreda. Izborni programi izvode se kontinuirano tijekom cijele školske godine jedan, odnosno dva školska sata tjedno, ovisno o programu.

Rad s prometnim jedinicama i prometnim sekcijama klubova mladih tehničara pruža velike mogućnosti za odgojno-obrazovno djelovanje u području prometne kulture i preporučuje se njihovo osnivanje gdje god postoje mogućnosti za njihov rad.

Osim redovitog i kontinuiranoga rada na prometnoj kulturi učenika korisne su i povremene akcije u suradnji s prometnom policijom i predstavnicima hrvatskih željeznica.

Korisna su natjecanja prometnih jedinica, natjecanja učenika u poznavanju prometnih propisa, natjecanja u vještinama kao što su vožnja bicikla, uklanjanje kvarova na biciklu, natjecanja u vožnji biciklom na prometnom poligonu.

Razvoju prometne kulture pridonose sastanci i razgovori s roditeljima. Prikladnim predavanjima uz pomoć filmova roditelji mogu pomoći učiteljima u prevenciji stradavanja djece u prometnim nezgodama.

Prometni odgoj i obrazovanje ne smije se ograničiti samo na davanje znanja o prometnim pravilima. Pravilan prometni odgoj i obrazovanje uključuje uvježbavanje ponašanja na ulici i prometnoj stvarnosti kao i simuliranoj

prometnoj situaciji.

Primjer odraslih u poučavanju prometne kulture je presudan. Dobri primjeri vrijede više od zapovijedi i zabrana.

d) ODGOJ I ORAZOVANJE ZA LJUDSKA PRAVA I DEMOKRATSKO GRAĐANSTVO

Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i za demokratsko građanstvo sustavno je uveden u hrvatski odgojno-obrazovni sustav 1999. godine odlukom Vlade Republike Hrvatske, koja se odnosi na primjenu Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

U njemu su ujedinjena dosadašnja iskustva stečena provođenjem takvoga odgoja i obrazovanja u našem sustavu i iskustva drugih zemalja.

Program obuhvaća:

- odgoj za ljudska prava,
- odgoj za demokratsko građanstvo,
- identitetni i interkulturalni odgoj i obrazovanje,
- odgoj za mir i nenasilno rješavanje sukoba,
- odgoj za održivi razvoj,
- odgoj za sprječavanje predrasuda i diskriminacije,
- istraživanje humanitarnoga prava i sl.

Ovaj program može se ostvarivati na nekoliko načina:

- interdisciplinarno, kroz sve predmete koji sadrže programske teme koje su bliske temama ljudskih prava,
- kao izborni predmet,
- kroz izvannastavne aktivnosti u vidu projekata,
- kroz izvanškolske aktivnosti,
- sustavno kroz cjelokupni školski plan i program.

Odgoj za ljudska prava i demokratski građanski odgoj je programski ujedinjen od I. do IV. razreda, u području razredne nastave. U predmetnoj nastavi od V. do VIII. razreda izrađena su dva posebna programa: program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i program građanskoga odgoja.

Poželjno je da svi učitelji budu upućeni na program odgoja za ljudska prava i na program građanskoga odgoja kako bi učinkovitije koristili metodu integracije i korelacije srodnih odgojno-obrazovnih sadržaja.

Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo omogućuje primjenu aktivnih metoda učenja i poučavanja: projektno učenje, suradničko učenje, učenje u paru, igranje uloga, simulacije, rješavanje problema, socijalno učenje korištenjem informacijskih i komunikacijskih tehnologija i dr.

¹ Vrednovanje eksperimentalne provedbe Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda, Zagreb: Institut društvenih znanosti »Ivo Pilar«, 2006.

² Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010., Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2005., str. 11.

[HRVATSKI JEZIK \(dodatni/129147.htm\)](#)

[LIKOVNA KULTURA \(dodatni/129148.htm\)](#)

[GLAZBENA KULTURA \(dodatni/129149.htm\)](#)

STRANI JEZICI

UVOD

Ovaj dokument sadrži nastavne programe za osnovnu školu za engleski, njemački, francuski i talijanski jezik, i to za nastavu navedenih jezika kao prvoga stranoga jezika (od 1. do 8. razreda) i kao drugoga stranoga jezika (od 4. do 8. razreda).⁴ Navedeni nastavni programi su sastavni dio Hrvatskoga nacionalnoga obrazovnog standarda (HNOS) za pojedini jezik.⁵

Dok HNOS obuhvaća sveukupnost nastavnih ciljeva, sadržaja i standarda poučavanja, nastavni programi za strane jezike izdvajaju sadržaje, tj. odgojno-obrazovna postignuća te nastavne teme i cjeline. Novost u odnosu na prethodne nastavne programe utemeljenost je na osuvremenjenom pristupu nastavi stranih jezika, sadržajno rasterećenje prethodnih programa, uvođenje novih sadržaja (npr. strategije učenja, interkulturalne kompetencije) te prijedloga za njihovo organiziranje i međusobno povezivanje. Obradba predviđenih sadržaja u skladu s metodičkim pristupom usmjerenosti na učenika pretpostavlja primjenu standarda poučavanja, metodičkih i drugih uputa sadržanih u HNOS-u.

⁴ Navedeno nazivlje prvi i drugi strani jezik orijentira se prema generacijama učenika koje s učenjem prvoga stranoga jezika započinju u 1. razredu, a učenje drugoga stranoga jezika u 4. razredu. Za učenike koji su učenje prvoga stranoga jezika započeli u 4. razredu (2003., 2004. i 2005.), namijenjen je program koji se ovdje naziva programom drugoga stranoga jezika.

⁵ Vidi pod <http://www.mzos.hr>

SVRHA I OBILJEŽJA NASTAVE STRANIH JEZIKA

Obrazovni sustavi dužni su odgovoriti na globalne promjene u suvremenom društvu, koje zahtijevaju jezične i komunikacijske vještine u interpersonalnim i interkulturalnim situacijama, vještine rada u timu, osposobljenost za rješavanje problema i sl. Gledano iz perspektive stranih jezika neupitno je da u okolnostima rastućih međunarodnih, interkulturalnih kontakata na privatnom i profesionalnom planu, medijske i komunikacijske umreženosti i povezanosti globalnih razmjera, znanje stranih jezika jedna je od ključnih kompetencija koje pojedinac treba steći kako bi poboljšao svoje mogućnosti tijekom obrazovanja kao i u sve dinamičnijem svijetu rada. Znanje stranoga jezika pridonosi porastu osobne mobilnosti i zapošljivosti, omogućava ravnopravno i kritičko pribavljanje informacija, korištenje izvora znanja i dr. U zemljama članicama Europske unije i Vijeća Europe znanje se jednoga stranog jezika ne smatra dovoljnim. Istodobno se nastoji očuvati jezičnu i kulturnu raznolikost europskoga kontinenta. Stoga se europske institucije zauzimaju za višejezičnost građana Europe, a što podrazumijeva da bi se tijekom obveznog obrazovanja svakom učeniku u EU trebalo omogućiti učenje barem dvaju stranih jezika.

Cilj je suvremene nastave stranih jezika usmena i pisana komunikacijska kompetencija na stranome jeziku proširena elementima sociokulturne, interkulturalne te čitalačke/književne kompetencije. Istodobno, u skladu s potrebama društva nastava stranih jezika, osim jezičnih, mora nužno razvijati i vještine komuniciranja, timskoga rada te osposobljavati učenika za rješavanje problema. Kako bi ostvarila te ciljeve, suvremena nastava u središte nastavnoga procesa stavlja učenike i njihov kognitivno-afektivno-socijalni razvoj primjenjujući nastavne metode usmjerene na učenike. Obilježje je tih metoda poticanje učenika na razmišljanje i kognitivno organiziranje sadržaja te kreiranje situacija u kojima učenik može primijeniti postojeće znanje. Takav pristup nastavi, obogaćen razvijanjem strategija učenja osposobljava učenika za cjeloživotno učenje i istodobno u potpunosti primjenjuje paradigmu učenja i poučavanja na kojoj se temelji HNOS.

Nastava stranoga jezika prilagođava se dobnim skupinama zastupljenima u osnovnoj školi. Osmogodišnja osnovna škola s obzirom na dob djeteta zahvaća dob ranoga i srednjega djetinjstva te pubertet. S obzirom na kognitivne sposobnosti djece važno je razlikovati rano učenje stranih jezika u prva tri ili četiri razreda osnovne škole, prijelazno razdoblje od 4./5. do 6. razreda, te treće razdoblje u 7. i 8. razredu.

Ovisno o dobi učenika razlikovat će se načini ostvarenja ciljeva nastave stranih jezika i primjena načela nastave, tj. ostvarenje standarda poučavanja. Učenje i poučavanje stranih jezika u nižim razredima osnovne škole temelji se na multisenzornom (vidnom, slušnom, dodirnom i dr.) i cjelovitom učenju koje se obraća spoznajnim, čuvstvenim i motoričkim svojstvima učenika. Rano učenje stranih jezika težište ima u govornoj komunikaciji, učenju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnog izraza, igre i pjesme. U toj dobi važno je razviti osjetljivost djece za drugi jezični sustav i olakšati im daljnje učenje stranih jezika. Za razliku od ranoga učenja stranoga jezika, nastava se u višim razredima osnovne škole postupno usmjerava na kognitivno učenje. Jezične se strukture objašnjavaju uz osvještavanje njihove uporabe u kontekstu i postupno uvođenje metajezika. U tom se razdoblju nastoji ujednačeno razvijati govornu i pisanu komunikaciju.

CILJEVI I ZADAĆE

Obrazovni ciljevi i zadaće

Obrazovni ciljevi nastave stranoga jezika podrazumijevaju postupno razvijanje sposobnosti slušanja i razumijevanja usmenih poruka, sposobnost pravilnog izgovora glasova stranoga jezika u govornoj interakciji i govornoj produkciji, sposobnost čitanja i razumijevanja riječi, rečenica i kraćih tekstova, kao i sposobnost primjene pravopisnih pravila stranoga jezika u pisanju riječi, rečenica i kraćih poruka.

Pri razvoju receptivnih jezičnih vještina valja voditi računa o tome da je slušanje i čitanje proces dekodiranja i razmišljanja koji uključuje stvaranje pretpostavaka, dopunjavanje i biranje, tehnike i strategije potrebne i izvan nastave stranih jezika. Stoga učenike treba poticati da nepoznate riječi i izričaje prvo pokušaju razumjeti primjenom postojećeg znanja, konteksta i pomoću strategija za razumijevanje.

Isto tako, polazište pri obradbi gramatike istraživačko je učenje koje predstavlja taktiku vođenja učenika prema samostalnom uočavanju analogija i jezičnih pravilnosti. Učenik induktivnim putem samostalno otkriva jezične zakonitosti i sam dolazi do gramatičkih pravila, bez suviše uporabe metajezika. To se ostvaruje kreiranjem redoslijeda koraka u kojima učenici najprije prepoznaju i sakupljaju nove gramatičke strukture, potom ih razvrstavaju i naposljetku ih sistematiziraju i formuliraju pravilo. Učenik, potaknut na razmišljanje i kreativno rješavanje problema, primjenjujući stečeno tako sam stvara novo znanje.

Sve navedene sposobnosti povezuju se s razvojem sociokulturne i interkulturalne kompetencije. Učenik se kao subjekt nastavnoga procesa postupno razvija na kognitivnom, afektivnom i socijalnom planu.

Pri određenju razina jezične kompetencije koje bi učenici trebali postići na kraju pojedinih odgojno-obrazovnih razdoblja, tj. odsječaka osnovnoškolskoga školovanja uzete su u obzir smjernice Zajedničkoga europskoga referentnoga okvira za jezike.⁶

Učenici bi nakon osam godina učenja prvoga stranoga jezika trebali dosegnuti razinu A2 – temeljni stupanj:

- »razumjeti izolirane rečenice i često rabljene riječi s područja od neposrednog osobnog interesa«
- »komunicirati u jednostavnim i uobičajenim situacijama koje zahtijevaju jednostavnu i neposrednu razmjenu informacija o poznatim temama i aktivnostima«
- »jednostavno opisati aspekte svog obrazovanja, neposrednu okolinu te sadržaje s područja zadovoljavanja neposrednih potreba.«⁷

U drugome stranom jeziku (od 4. do 8. razreda) predviđa se dostizanje razine A1+ koja predstavlja međustupanj između razine A1 (pripremni stupanj) i razine A2 (temeljni stupanj). To znači da učenici mogu:

- razumjeti i rabiti poznate izraze i jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje
- uz pomoć sugovornika komunicirati u jednostavnim, svakodnevnim situacijama neposredne i jednostavne razmjene informacija o poznatim temama i aktivnostima
- vrlo jednostavno opisati područja koja ih osobno zanimaju – poput obrazovanja, svakodnevnog okružja i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba.

Odgojni ciljevi i zadaće

Odgojni ciljevi i zadatci u nastavi stranoga jezika znače sustavno senzibiliziranje i motiviranje učenika za razvijanje tolerancije i empatije prema drugomu i drugačijem, tj. razvijanje razumijevanja strane kulture pridonoseći istodobno i boljem razumijevanju vlastite kulture. Dakle, na svakoj razini učenike treba upoznavati s kulturom i civilizacijom zemalja jezika cilja u korelaciji s vlastitom zemljom.

Kod učenika se razvija svijest o mnogojezičnosti i višejezičnosti te međukulturalnim sličnostima i razlikama. Učenike se potiče na samostalno učenje i usvajanje uspješnih strategija učenja i služenja znanjem pripremajući ih za cjeloživotno obrazovanje. Na taj način se razvijaju navike skupnog i suradničkog učenja kao i sposobnost samoprocjene i samovrjednovanja osobnih postignuća te mogućnost objektivne usporedbe s postignućima drugih.

NAPOMENA

1. Broj nastavnih cjelina kao i broj te raspored tema u nastavnim cjelinama koji je naveden u poglavlju Nastavne teme i prijedlog nastavnih cjelina svih programa za strani jezik nije obvezujući. Važno je da se predložene teme obrade. Pojedina cjelina može sadržavati veći ili manji broj tema. Pojedine se teme ponavljaju iz godine u godinu zbog potrebe cikličkoga proširivanja leksika i struktura.

2. Broj leksičkih jedinica koje će učenici aktivno rabiti, kao i onih koje će usvojiti samo na razini razumijevanja, određen je približno za svaku godinu u odjeljku Leksička područja. Udžbenici za učenje jezika i izvorni materijali za pojedini razred sadržavat će radi autentičnosti teksta više leksičkih jedinica od navedenog broja. Dovoljno je da ih učenici razumiju u kontekstu.

3. Isto se tako u udžbenicima i izvornim tekstovima zbog autentičnosti iskaza mogu naći neke gramatičke

strukture koje nisu navedene u istoimenom popisu struktura za određenu godinu učenja jezika. Te oblike nije potrebno obrađivati u nastavi. Učenici će ih prepoznavati u situaciji, ali ih ne moraju aktivno upotrebljavati.

4. Prijedlozi za izborne teme obrađuju se samo ako je tema učenicima zanimljiva i za njih relevantna. U protivnome učitelji mogu u dogovoru s učenicima odabrati neku drugu temu. Za obradbu tih tema predviđeno je otprilike 10 % ukupnoga broja nastavnih sati.

5. Metodičke upute za učitelje i način provjere i vrjednovanja znanja, vještina i sposobnosti navedeni su u HNOS-u. Broj i optimalno vrijeme provođenja obvezatnih pisanih radova tijekom školske godine treba uskladiti s važećim Pravilnikom o načinu praćenja i ocjenjivanja učenika.

6. Upute za rad s djecom s posebnim potrebama također se nalaze u HNOS-u.

⁶ Usp. Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje, Vijeće Europe, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

⁷ Usp. isti izvor str. 24.

[ENGLISKI JEZIK \(dodatni/129150.htm\)](#)

[NJEMAČKI JEZIK \(dodatni/129151.htm\)](#)

[FRANCUSKI JEZIK \(dodatni/129152.htm\)](#)

[TALIJANSKI JEZIK \(dodatni/129153.htm\)](#)

[LATINSKI JEZIK \(dodatni/129154.htm\)](#)

[GRČKI JEZIK \(dodatni/129155.htm\)](#)

[MATEMATIKA \(dodatni/129156.htm\)](#)

[PRIRODA I DRUŠTVO \(dodatni/129157.htm\)](#)

[BIOLOGIJA \(dodatni/129158.htm\)](#)

[KEMIJA \(dodatni/129159.htm\)](#)

[FIZIKA \(dodatni/129160.htm\)](#)

[POVIJEST \(dodatni/129161.htm\)](#)

[GEOGRAFIJA \(dodatni/129162.htm\)](#)

[TEHNIČKA KULTURA \(dodatni/129163.htm\)](#)

[INFORMATIKA \(dodatni/129164.htm\)](#)

[TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA \(dodatni/129165.htm\)](#)

[KATOLIČKI VJERONAUK \(dodatni/129166.htm\)](#)

[ODLUKA \(http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/128062.htm\)](http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/128062.htm)

[O NASTAVNOM PLANU I PROGRAMU ZA OSNOVNU ŠKOLU \(dodatni/129167.pdf\)](#)

(pdf. format)